

Slovenija izhaja vsaki teden dvakrat, in sicer vsaki torek in petek. Predplačuje se za celo leto v založnici v Ljubljani 7 gold., za polleta 3 gold. in 1/2, za ene kvatre 1 gold. in 45 kr. Za celoletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odrajuje še 1/3 gold. Za po pošti pošiljano Slovenijo je celoletno plačilo 8 gold., polletno 4 gold., za ene kvatre 2 gold.

Pisanje štajerskih Slovencev na ministra notrajnih zadev.

Slovenski štajerski poslanci, ki so bili zvoljeni, ministerstvo prepričati, da je za štajerske Slovence Celje nar pripravniše za krožno poglavarstvo, so, ker so od ministra notrajnih zadev nezadovoljen odgovor dobili, sledeče pismo nanj poslali:

„Gospod minister! Ko so poslanci Slovenoštajerskega 16. oktobra t. l. gospodu ministru notrajnih zadev prošnjo zavolj prenešenja krožnega poglavarstva v Celje predložili, so oni po svoji dolžnosti, ki jo jim je slovenski narod naložil, za potrebno spoznali, to reč tudi z besedo podpirati, da slovenski narod noče s tem ministerstvo nadlegovati, ampak da le prosi takrat se na to prošnjo spomniti, ko bo vladi mogoče to napravo dosledno poravnati.“

„Že ustni govor poslancev jasno priča, da so slovenski štajerci doslednosti vladarstva zadovoljenje narodnih, tedaj naravnih in naj pravičnejših potreb, žertvati pripravljene, da poterpežljivo na ministrovo modrost zaupajo, ter skušnji večno pravico pripustijo, — da le potem spolnenje te prošnje pričakujejo, ko vlada to brez spodtikleja storiti zamore. Ni nam nobeden vzrok znan, zakaj da nam gospod minister notrajnih zadev očita, da se v slovenske serce avstrijska zavest ni dosti globoko vrasla, in da te na odločenje mislijo.“

V ministerskem odgovoru, so poslanci dobro neko nezaupnost vidili, ktero ima gospod minister proti resničnem in pravo-avstrijskem mnenju Slovencev, ker se je gospod ministru potrebno zdelo, poslance pomembnih in separatistiških namenov spomniti v svojem govoru, in našo ponižno prošnjo s takimi nameni primerjati.

„Tak odgovor je za resnico poslance, ki so živo prepričani, da Slovenci nobenih takih namenov nimajo, globoko v serce razžalil, ker so z žalostnim srcem zvedli, da ravno tisti narod, ki je bil naj zvestejši in naj mirniši v viharni dobi, tisti narod, ki od prvega dneva avstrijske prekucije drugega ni mislil in po drugem ni hrepenil kakor po edinstvi Avstrije, da je ravno ta narod tako natolevan, da še kaj tacega od njega misliti zamore.“

„Poslanci se torej bati morajo, da so naznanila, ki jih je gospod minister notrajnih zadev od Slovencev dobil, nepoštena, in torej za svojo dolžnost spoznajo, gospodu ministru to pismo poslati, kterege namen je resnično djanje in pravične razmere Slovencev naznaniti, vsako krivo predumljenje vladarstvu odbiti in v vladarstvu tisti zaup do njih obuditi, kateri se jim spodobi po vsi pravici.“

„Ko se je mnogih strank, ktere je prekucija rodila, vsaka po svojih namerah za pad Avstrije marljivo prizadevala, med kterimi je bila posebno ena, ki ni nič drugega kakor raztopjenje Avstrije v Nemčiji želela, so morali tudi Slovenci na štajerskem in Krajskem poslance v nemški Frankobrod voliti, ker jim je bilo to — zapovedano.“

„Ta čas je v zgodovini leta 1848 znamenit, ker je že takrat v slovenskem sercu idea za edino močno Avstrijo korenine poglala, že tistikrat so Slovenci spoznali, da

je njih obstoj z obstojem neraztopljen Avstrije v vozki zvezi.“

„Slovenci, ali niso volili, ali pa le s tem pogojem, da se morajo poslanci vsim obstoju Avstrije protivnim naredbam z vso močjo zoperstaviti. Da niso vsi poslanci po tem ravnali, ni zadolženje naroda, ki ni nikdar mislil, da se taki Avstrijanci znajdejo, ki Avstrijo podreti žele.“

„Takrat tedaj se je rodila idea enakopravnosti v nepokvarjenih sercih slovenskega naroda. Popred edino močno Avstrijo, potem se le — če bi že moralo biti — kako zvezo z Nemčijo. Tako mnenje je bilo v kmečki koči, tako v poslopju gradjana.“

„To občinsko mnenje ni bilo od podpihovavcev in takih in enakih malopridnežev v slovenske serca vcepljeno, bilo je izvir lastnega prepričanja, bilo je iztok ljubezni do krasne, velike, mogočne države, iztok ljubezni do cesarskega prestola. Da je pa temu tako, se naj jasnejše pokaže ravno pri volitvah za Frankobrod. In to se je godilo v dobi, v kateri je bila v Avstriji černo-rudečo-rumena zastava malik, in pogled avstrijskih barv je bil že dovolj, da je ljudstvo zlobno divjati začelo. In pri vsem tem še minister nad zvestobo Slovencev dvomi!“

„To djanje je v zgodovini zadnih dveh let nerazdroljiv spominček, ki so ga vsi Slovenci postavili, in jasno priča njih zvestobo in ljubezen do domovine. Kdo zamore proti temu le čerhniti? Še velja, kar slavni pesnik poje: „Hrast se omaja in hrib — zrestoba Slovencev ne gane.“ Ko so sklepi na dan prišli, ki so na to merili, Avstrijo podreti, so vsi Slovenci enoglasno proti temu vpili, in želeli so se v eno kraljestvo z imenom Slovenija zjediniti, in se takim sklepom nasprot postaviti. Ko je pa vladarstvo svoje poslance iz Frankobroda poklicalo in zagotovilo, da to Avstriji škodvalo ne bo; so Slovenci zavolj edinstvi Avstrije svojemu zjedinenju odrekli.“

„§. 1. osnovane deželne vravnave štajerske začasnega deželnega zbora, ki Slovence z Nemci zjedini, dovolj priča, da je Slovenec bolj kot kak drug narod k spravi in prijaznosti nagnen.“

„Ko se je v oktobru leta 1848 avstrijska država majala, ko so zunajni in notrajni sovražniki tisučletni carski prestol tresli, ko so emiseri dunajskemu puntu v pomoč černo vojsko po naši deželi pridigovali, so bili ti pridgarji veseli, da so živi pete odnesli, — in spet so bili Slovenci na štajerskem in Krajskem, ki so bili pripravljene za varstvo prestola in domovine se z orožjem v roci dvignuti, le miga so čakali, ki ga je eden naj starših in skušenih vodjev v dobi nevarnosti dati obljubil. Viharni natak tistih dni ni mogel nepremakljive zvestobe Slovencev ganuti. Ostali so zvesti, neoskrunjeno čast so obvarovali, torej so vse bolj zaslužili kakor obdolženje, da nimajo avstrijske zavesti, zraven pa separatistiško mnenje. Naj zadosti ta kratki popis v prepričanje gospodu ministru, da vsako naznanilo, ki čast in udanost Slovencev krati, ni drugega kakor izmet peklenškega zavida, ki izvira iz mamljive zavesti lastne hudobije.“

„Poslanci iz Slovenoštajerskega.“
Celje v začetku novembra 1849.

(Südsl. Z.)

Austrijsko Cesarstvo.

Slovenska dežela.

Ljubljana. Marskater ukaz je prišel iz pisarnic naših ministerstev, ki kaže de pravice Slovanov se spoznajo, in de so poglavarji vlade pri volji, za ustanovitev teh pravic kaj storiti. Dobili smo n. pr. izvorne slovanske postave, oskerbela se je v Pragi česka realna šola, v Ljubljani slovenska za živino-zdravilstvo, nove šolske postave, kar Slovanam gre, jim pravično dajo, i. d. Kako, de vunder vpeljanje pravičnih naredb pri nas le po polževi poti napreduje, kako de v nekterih rečeh vidimo, de se clo po rakovi poti nazaj pomikamo? Vzrok vidimo v slabi volji, v nevednosti, v kitajski terdovratnosti spodnih udov vlade, služabnikov noviga gospodarstva iz stariga časa. Pravica nam je, in dolžnost, očitno vprašati, komu de po sedajnih postavah gre, slovenskemu mladenču očitati, de je Slovenec in de za domovino se poganja? Kdo je učniku, kdo svetovavcu v službi države, oblast dal zavolj domoljubnosti kogar svariti, kakor se je v našim mestu ne enkrat, večkrat že pripetilo? Kako si more priderzniti šolski učitelj v Ljubljani učence, ki so se na vprašanje oglasili za slovenski poduk — in jih je bila polovica cele šole — pričó vsih osramotiti z besedami: „Le domu pojte vi krave pastí, tam se bote slovensko učili.“ Kako nesramne misli morajo biti izvir taciga lajanja! kako sirov je človek v dolgi sukni, ki je otročičam v stanu tako govoriti, — in taki človek našo mladost uči! Nadalje, so mar čisti nameni tistih, ki so domoljubnimu brunnimu pridgarju spodniga gimnazija slovenske pridge vstavili, ter zopet staro nemšino spravili, de zopet božja beseda v ptnjim glasu v merzlo steno doní, namesti de bi mehke serca mladosti v njim prijetnim glasu budila k vsim dobrim? So mar pravični možjé tudi tisti, ki slovenskimu petju v cerkvi gorniga gimnazija branijo? ali tisti, ki podložne svoje hinavsko hvalijo zavolj slovenskih vednosti, to de s pristavkam, ako bi nemške bile, bi jim bolj dopadljivo bilo? Sklenemo versto ognusnih izgledov. Lé zato te napake tukaj omenimo, ki ne vidimo družiga pomočka za njih odpravo, ne družiga zdravila za sovražnike domovine v spodnih nizkih verstah očitne službe. Še to pristavimo: Ako se réč k boljším ne verne, ako hudodelci proti postavi in pravici naroda ne nehajo bo treba po imeu krivične naznaniti in pred sódbó tiskarnice jih soditi.

Odgovor zavolj cene gosp. Vertovcovih „shodnih govorov.“

V 95. listu „Slovenije“ vpraša častiti gosp. Svečan slovensko družtvo v Ljubljani: zakaj de se gosp. Leonu, bukvarju v Celjovcu ne dovoli navadnih 25 od 100, de bi se željno pričakovani „shodni govori“ gosp. Vertovca tukaj kupovali po ravno tisti ceni kot v Ljubljani? in na izvedenje, ki mu ga je g. Leon na to vprašanje dal, žaluje gosp. Svečan, rekoč: „ako se godi to s zelenim lesom, kaj bo s suhim!“

Rodoljubimu gospodu odgovorimo tole: Na svét gosp. Lerherja, ki je razpošiljanje „govorov“ prevzel, je sklenilo slovensko družtvo bukvarjem 10 od 100 dobička dati. Gosp. Lercher je storil ta nadklep, nadjajoči se,

de slovenski bukvarji bojo pri slovenski knjigi z nižjim dobičkom zadovoljni. Če morebiti ravno vsi niso bili s tem zadovoljni, so vunder, kolikor nam je znano, razun gosp. Leona, vsi te bukve kakor v Ljubljani po 40 kraje. prodajali.

Če gosp. Leon ni mogel s tem dobičkom shajati, naj nam bi bil oznanil, de jih po ti ceni ne prodaja, po viksi pa tudi ne, — in slovensko družtvo, ki nikjer ne iše obogatnja, pa tudi nobeniga goldinarja potrositi ni v stanu, bi bilo gosp. Leonu in vsim bukvarjem veči dobiček dovolilo, kakor ga je v današnji seji zares sklenilo, de razun 10 od 100 dobi vsak bukvar pri 10 iztisih še eniga poverh.

De pa 10 procentov bukvarjem dobička dajati, ni nenavadno, nam kaže ravno gosp. Leon sam, ki v Ljubljano gosp. Lerherju „Droblince“, „Blaze in Nežica“, „Sveto opravilo“ itd. tudi z 10 procenti pošilja, ki pa zavoljo tega čez navadno ceno nikdar ni poskočil.

Odbor slov. dužtva.

V Ljubljani 29. listopada 1849.

*Teržaško družtvo slavensko je imelo 18. novembra lepo besedo. Slovesnost se je začela s popevkama na cesarja i bana. Nato je razveselila poslušavce gospodična Marija Sporer iz Ljubljane z mnogoverstnimi domišljijami (fantazijami) na glasoviru z redko izverstnostjo. Potem so igrali gospodična Jožefna Višak iz Varaždina, gospoda Sporerja, g. Vitman, g. Globočnik i g. Kuk tri nastope iz ilirske žaloigre „Kastriota“, ki jo je spisal sloveči g. Dr. Sporer, svetovavc deželnega glavarstva na Krajnskem. Igrali so ročno i gladko. Italijske gospe, ki so bile družtvo s svojo pričujočnostjo počastile, so očitno izustile. „Che linguaggio dolce!“ (Kako sladak jezik!) Gosp. Kuk je tudi zupival (deklamiral): „Kdo je mar?“ našega slavnega Koseskega, i g. Sporer prav po mladenčevo pesem Dragotina Rakovaca: „Duh Slavjanski.“ — Ne vemo kako da bode kaj letos z besedami slovenskega družtva Ljubljanskega, ker so jo skoraj vsi pevci i igravci na Dunaj potegnili.

*Neki iskreni Slovenec i pisatelj slovenski, ki ga le zato ne imenujemo, ker se bojimo časti nelakomnega, verlega moža razžaliti, bo za dve izvorni slovenski igri (Schauspiele) — kakor za gotovo vemo — kmalo dva lepa dara razpisal. Na noge, pisatelji slovenski! Vam pa, preblaženi gospod, v imenu domovine preserčna hvala i slava!

Ljubljana. Natiskujete se zdaj dve slov. igri: „Ivanka“, izvorna, spisal g. Miroslav Vilhar, i „Turki pred Siskom“, poslovenil po ilirskoj neki za slovenščino živo vneti gospod. G. Cegnar je poslovenil popev (Oper): „Campa“ za naše slovensko družtvo. Sčim (berž ko) se za ta krasni popev moči najdejo, ga bo dalo slov. družtvo igrati. Prav hrepenimo že po kaki slovenski igri, po tako dolgim prestanku. —

Vodja avstrijskiga brodovja, admiral Dahlrupp, je po končani vojski veliteljsko svojo barko zapustil. Pri slovesnosti, s katero so vodjevo bandero skrili, je bil admiral s redam, od cesarja njemu dodeljenim, okinčen. Po vodilih, od tega moža napovedanih, se bo mende v prihodno avstrijsko brodovje prerodilo. Se ve, de v nemškim duhu. Že je ministerialni ukaz o temu na dan prišel, ki govori od pomočkov, brodovje — se pravi brodnike, ki nemškiga ne razumijo — ponemčiti. Skusilo se bo mende iz regimentnih otročjih šol brodniške novince izbirati, kir ti so po nemško izrejeni. — Vredni naši slavjanski brodniki viksi in podložni! vi niste za avstrijsko brodovje, kir niste — Nemci; izverstni ste brodniki — tode niste Nemci. Doslužili ste!

Iz Celovca. Po osnovi gimnazijalnega učenja je materinščina za vsakega učenca u vsih osmih šolah zapovedan predmet. Ova

za vse Slavjane imenitna uredba je tudi nas Slovence na Koroškim s neizrečenim veseljem navdala, nadjaje se, da se bodo prihodnje tudi na celovškim učilišču slovenski učenci slovenskega jezika učiti in se v njem izobrazevati morali, in ob začetku šol je bilo zares slišati, da je slovenščina za Slovence, ravno kot nemščina za Nemce zapovedan predmet. Vendar le kratak čas je naše veselje terpelo. Kmalo potem je naše učiteljstvo, strahovaje se, da bi Slovencem preveč ne dovoljilo, sklenilo, slovenski uk vsakomu učencu, bodi on že Nemec alj Slovenec, na prosto voljo pustiti, predenj ministerstvo, katero se je zastran tega vprašalo, dokončno ne odloči, kako se slovenski jezik v Celovcu predavati sme, alj je za vse Slovence zapovedan predmet, alj samo kao pri Nemcih za tiste, kterih stariši h temu privoljio.

Cesar smo se že popred strahovali, se je zares zgodilo! Skorej polovica slovenskih učencev, kterih je na našim učilišču nekaj čez sto, torej več kot tretjina vsih, se je po nemarnim slovenskomu uku vtegnila. Žalostno, da slovenska mladež svoj materni jezik tako malo obraja in čista! in ako število svojih slušateljcev uporedim, je nemških polovica več kot slovenskih.

Tako je v naših šolah s slovenščino in tolikrat obljubljeno jednakopravnostjo; na našej vlastnej zemlji nas zatirajo in preganjajo! Terno vendar zaupamo na naše popečiteljstvo javnega uka, da bode temu zlu doskočilo in skorej natanjčno izpolnovanje danih postav zapovedalo. Živo tudi poprosimo, — da se vloga celovškega učiteljstva zastran slovenskega jezika berž ko berž reši, kar že vsi Slovenci s težkim srcem pričakujemo.

Ravno zvemo, da bode odbor za gruntno odškodovanje svoje spise tudi v slovenskim jeziku na svetlo dal. S tim bode gotovo vse Slovence na Koroškim razveselil.

Janežič.

Hervaška in serbska dežela.

Pismo patriarha Rajačica na ministerstvo. (Konec.)

Kar predlog 1) tiče, menim, da njegovo vresničenje ni zoper §. 123 ustave. Postave se morajo v zvesi raztolmačevati in ena drugi ne sme oporečna biti. V cesarskem pismu od 15. decembra 1848 izgovorjena samostojna narodna notrajna vravnava in vlada serbskega naroda se ne mora misliti, še manj pa v djanjsko življenje vpeljati, ako serbska vojvodina ne postane samostojna kronovina. Z zjedinenjem vojvodstva s kako drugo kronovino bi bila ona popolnoma odvisna in nanjo se bi gotovo malo porajtalo. Kaj bi bil potem vojvoda, in kaj bi počel pri narodu? Menim, da enakopravnost ni le za posamezne osebe, ampak za cele narode in kronovine. Svitli car in visoko vladarstvo sta po pismu 2. aprila 1849 sklenula, da se imajo meje prihodnega vladanja narodnega vojvoda odločiti. To posebno vladanje zamore le vlada z zastoplenjem naroda in vojvoda odločiti, in bers, ko se to zgodi in zgodilo bode, se ne more nobena kronovina več v zadeve vojvodine mešati. Iz ukaza gospoda ministra notrajnih zadev, grofa Stadion na umerlega vojvoda 6. decembra 1848 št. 217 R. M. J. in name 14. decembra 1848 št. 176 R. M. J. je to moje mnenje poterjeno, ker se vojvod viksi politiski zapovednik imenuje, govori se od njegovih neposrednih zadev, njegovih opravil v njegovem stanju do centralne vlade, in od njega minister tirja, mu naznaniti, kako ta reč med njim in serbskim narodom v vedni opravilni dotiki obstati zamore. Vsi ti postavni dokazi tedaj poterdijo, da serbska vojvodina le potem juridiško-politiško bitje biti zamore, ako je samostojna kronovina. Prepričan sim, da bi naglo vslisanje moje prošnje prihodni deržavni zbor gotovo poterdil, nasprotna naredba pa bi narod prepričala, da

ga vlada s tem le tolaziti hoče kakor z ukazom 6. aprila 1690, v kterem beremo: „Excusso autem jugo turcico omnia in formam stabilem, et ordinem debitum pro futuro ad votum et satisfactionem vestram redigemus,“ in uni ukaz od 15. decembra 1848 se temu zlo enako glasi: „Koj ko se mir ustanovi, bo ena naj pervih skerb našega očetovskega serca tako narodno notrajno vravnava na temeljnu ravnopravnosti vsih Naših narodov, crediti in ustanoviti,“ ko bi serbska vojvodina s kako drugo občinski deželni zborimela, bi ji ne škodvalo, ako je politiski visokega ministerstva prav. Dobrohotečnost junaškega cara, ki jo je koj v začetku svoje vlade serbskemu narodu pokazal, bode gotovo moje želje in želje cele vojvodine, jo za samostojno kronovino izreči, izpolnila.

ad 2) Če se to dopolne, menim, da naslov velki vojvoda serbske kronovine ne bode spodtiklej, ker je ime vladarja kiné kronovine. Ker je serbski narod pri vsih nesrečah nepremakljivo zvestobo do vladarja in domovine pokazal, svoje drago in blago daroval in bojne polja z kervjo namočil, bo njegovo veselje gotovo veliko, ako se mu v politiskem prerorjenju taka čast skaže.

ad 3) Omenjene dežele so stanovanja Serbov, ki so jih po vzetju ogerskega posedli. Da so se zdaj iz nekterih krajev Serbi zlo zgubili, je vzrok, ker so bili od Madjarov tako hudo stiskani in preganjani, da so zatorej svojo domovino zapustili, serbski narod ima torej pravico na te kraje. Da serbska vojvodina kako pomembo ima, se ji ti kraji odtergati ne smejo. V zadevi Bačke, Banata in Sirmie ne mora ta reč dvomljiva biti, ker imajo te dežele tako lego, da je v prid celotne deržave, da so skupej in Barania je jez proti madjarskemu natoku. Ako geografska lega serbske vojvodine tega ne pripusti, bi se morala po mojem mnenju Barania trojednemu kraljestvu pridružiti, da se Madjari kolikor mogoče oslabe in prihodni punti ne vnamejo. Drugi narodi, ki v vojvodini stanujejo bodo deržavnih in cerkvenih pravic kakor enakopravnost tirja, popolnoma vdeleženi.

ad 4) Volitev vojvoda je neogibliva potreba za obstoj serbske narodnosti in gerške vere. Ako bi se to v nemar pustilo, bi bil narod od drugih narodnost preveč omejen. Serbski narod najde za gerško vero jezik in narodnost le v vojvodu popolnoma garantio; on je tisti politiski gospod, ki bo želje in pritožbe v resnici pred svitli prestol položil. Zamolčim stare prigodbe, ki to poterdijo, le na komisarja Latinoviča pokazem. Ta komisar je vojake tirjal od Madjarov, da bi nikdarne vstaje v Bački z njimi zaterl. Naslov vojvoda ni oporek naslovu velki vojvoda, in pervega naloga je le to storiti, kar mu ta vkaže, on bo srednik med njim in narodom.

Sim tedaj kakor se zvestemu služabniku carja spodobi, svoje mnenje izrekel s zaupom, da bo to v blagor cele deržave in posebno serbske vojvodine. Nobena druga vravnava bi bi Serbom ne zadostila, vsaka njih pravice ranila in pričakovanje vkanila, in jih prepričalo, da so zastonj svoje blago žertvali. Opravičil sim svojo vest pred zgodovino in vsaki drugi zmešnjavi, in le to še prosim, da bi se smel v Karlovec nazaj vernuti, da tudi cerkvi pomoč ne bode odtegnjena. Madjari so mnogo duhovnov umorili, mnogo cerkev požgali, cerkvene posode in oblačila poropali. Zadevajoče občine, ki so brez škofov, nam svoje oči obračajo, jez moram njih cerkvene zadeve po mogočosti vravnati.

V Beču 13. Oktobra 1849.

Jožef Rajačić. s. r. patriarh.

Wiener Zeitung od 28. listopada prinese cesarski sklep čez prihodno uravnava „Serbske vojvodine in Temeškega banata.“

Okrajnc dozda jnih stolice Bač-Bodrogh,

Torontal, Temes in Krasso, kakor tudi kantoni Ruma in Illok, Sremske stolice, bodo v opravniskim obziru, dokler ne bo po postavni poti sklenjeno, h kateri kronovini imajo pristihi biti, za posebno deželo štete, ktira ima svoje posebne od Ogerskiga neodvisne dežel-ske gosposke, ktire so neposredama ministerstvu podveržene. Ta okrajina bo imenovana „Vojvodina Serbska in Temeški banat.“

Kako se bo ta dežela pri avstrijskim državnim zboru nadomestvala, bo pozneje posebna provizorna postava odločila. Vravnavno poglavarstvo te dežele prevzame provizorni deželni poglavar, ki bo v Temešvaru stanoval, in ktirim bo za civilno uravnavo civilni komisar pridjan.

V obziru na razne narode, ki v ti deželi stanujejo, bo dežela v tri okrajine razdelena, in vsaka teh okrajin bo več kantonov imela. Delavnost krožnih in kantonskih vlad in poslancov bo posebna postava na znanje dala.

Sremski kantoni Rume in Illok in kraji Bačke, Temeške in Torontalske stolnice bojo posebno okrožje te dežele, in se imajo posebej „Serbsko vojvodstvo“ imenovati.

Čez združenje Serbske vojvodine z drugo kronovino bo po §. 72. državne ustave, še le po zasluženju okrožnih namestnikov sklenjeno.

V častno znamenje dogodivšine Serbskega naroda, bode cesar znanprej tudi imel imek „Velciga vojvoda Serbske vojvodine,“ poglavar te dežele pa dobi imek „podvojvoda.“

„Agramer Zeitg.“ oglasi: Kir je colnar v sosedni štajerski deželi našo vlado naprosil, de naj bi se mu službeni dopisi iz domačiga jezika v nemški prestavljali, je bansko svetovavstvo predložilo ministerstvu denarstva, de naj bi se ta, slavijanskiga jezika mende nevedin colnar odstavil, in služba domačiga jezika našiga vednimu dala. Na to je vis. ministerstv odgovorilo, de imenovani uradnik je naznanil, de naš rodni jezik razumi, in de je za prestavljenje pisem le zato prosil, kir je tudi sprednik njegov to prosil; torej se presada tega uradnika potrebna ne skaže. Potem je ministerstvo oskerbnistvu kamerálnih dohodkov v Gradcu ukazalo; de se ima pri podelenju služb poleg colne meje zgol na osebe obzir imeti, ktire zraven krajnskiga tudi hervaški jezik znajo.

Ta zgodba naj bo naši radikalni tiskarni v dokaz, ako se zgorej pri volji, narodno enakopravnost prideržati.

„Lloyd“ temu vprek vzame iz „Süvslav. Zeitung“ to: „Slav. Jug“ oglasi sledeči ministerjalni ukaz, kot spričo, kako de se od vlade vse stori, kar je mogoče, naš domači jezik pri vsih uradih kot uradni jezik vpeljati.

Visoko minist. svetovavstvo je sklenilo, de se ima, kir so poštne reči izrečene državne reči, pri c. k. poštnih uradih zgol c. k. pečat, namreč c. k. orel z državnim gerbam v sredi, in z nemškim, kot občeno razumljivim (!) krogopisam, rabiti, in de sklepi in ukazi v poštnih rečeh le od visok. c. k. tergovniga ministerstva kot vladajočiga poštniga urada, in od poštniga nadoskerbnistva priti imajo, torej de ne nad-oskerbnistvo, ne podložne poštne urade nimajo izpeljavavati ukazov pridših od družih urad, ako se s tem odlašanje ali nevarnost, ali resnična škoda za službo ne godi i. t. n.

V Semunu je mnogo prepira mej c. k. vojašinj in domačimi, zavolj rejenja vojšakov po hišah, kir več terjajo, kakor jim po postavi gre. Bil je torej v mestni hišni veliki zbor, v kterimu so sklenili, vojaško ministerstvo naprositi, de naj bi se vojšaki po kosarnah in kontumacnih bajtah pospravljali. — Mej vojšaki, ribči in krajači je bil silni pretep pri plesu v neki gostivnici — mende zavolj plesavk; trije so bili ubiti, en kadet, eno dete in en mestnjani. Mestna in vojaška gosposka ste jele reč koj preiskovati.

Gosp. Pavel Trifunac je poslan kot komisar za kamerálne zemljiša v Banatu in na Sirmskim. Sostavil bo tudi odbor za premenjavo serbskih denarskih nakazov, za ktire je vlada 180,000 gold. sr. odločila. —

Nad-duhovin Savič je šel v Beligrad po mašno obleko nadškofijsko, ki je bila v času madžarskiga punta tam hranjena. Kaže to, de tudi Patriarh kmalo pride.

Austrijska dežela.

Dunaj. Naš mladi cesar se je od svojiga potovanja na Česki in v zgornim Estrajhu sopet na Dunaj vernil. Povsod so ga z veseljem sprijeli. Dunajčani komaj pričakujejo, kdaj se bo iz Schönbruna v cesarski dvor svojih dedov preselil.

Beč. Nj. veličanstvo, cesar, se je v dvorni grad v mesto preselil.

O posestvu cesarske rodovine piše Wien. Zeitg.: Ob smerti cesarja Franciška je bilo njegovo lastno premoženje zlo razderto. Od leta 1842 sim je posebni odbor pod vodstvom predsednika dvorniga sodništva, grófa Taafe, cesarsko zapuščino vredoval. V letu 1848 se je odbor razšel. Sedajni cesar je drugi odbor postavil pod vodstvom barona Pilgrama, pomnožen z namestniki svitlih dedov; tega seja so se pričele v začetkim kozoperska. Zdaj je delo odbora končano; v doveršenje celiga velikiga opravila se le še pričakujejo sklepi nekterih urad v rečeh ki se pri odboru odpraviti ne dajo, in pridobljenje pomočkov za plačo dolgov. Po odvzetju zneska dolgov bo dedam ostalo 8 milijonov gold. sr., iz kterih je še precej penzizonov plačevati.

Nekdajni kloster Benediktincov v Garsten pri mestu Steyr se bo spreobrnil v deželno ječo, po pensylvanski viži (ječa po samim.)

Govori se od pomanjšanja ces. armade. —

Po načertu vodil za službo žandarmov, se žandarm tudi brez posebniga pooblastenja sme svojiga orožja poslužiti: ako ga kdo s silo napade v službi, ako drugači njemu zapupani kraj alj človeka hraniti ne more, in ako hudodelec zapažen pri hudodelu se ne vda, temuč se brani. Tudi v primirlejih rabe orožja mu je varnost in primirnost ukazana.

Cena zlata in srebra sopet rase. Wien. Zeitg. razglasi pogodbo med Avstrijo, Modeno in Parmo zastran colniga zedinjenja sklenjeno. Te države so se tudi zastran poštnih reči in zastran gospodarstva čez otoke reke Po pogodile.

Austrijska armada na Laškim je srebni klicavni rog podala hrabrimu 10. mu bataljonu lovcov v spomin. Spremljajoče pismo ta bataljon in njega vodja Kopala jako hvali, in kipi serčne vdanosti za Avstrijo in cesarja.

Beč. „Fremdenblatt“ piše: Znano je, de Klapka (madžarski vojvoda), bi bil prevzeti imel nadvodstvo šlesvig-holštajnske armade, tode protivljenje Prusije mu je to vbraniło. Po zadnim svojim popotvanju v London in Pariz je mislil čez Keln v Hamburg nazaj priti, ali od pruskih urad je bil na Francosko nazaj odpravljen. Vernil se je v pervo v Sarlui, potem v Bezanson in slednič v terdnjavo Serlui na švajcarski meji. Alj tudi tam miru ni našel, kir francoska vlada mu je zastopljivo naznanila, de mu dalje prebivalše dopustiti ne more. Torej je nedolgo francoske tla zapustil, in se podal k poglavarju terdnjave pri Soloturnu v Švajci, nekimu Zepulski, s kterim je od prejšnih let sem v prijazni zvezi. Tam prebiva po tim takim zdaj Juri Klapka, ne pak v Ameriki, kamor bi po naznanju večih časopisov popotval bil.

Deželni poglavar Gorno - avstrijskiga, Dr. Fišer je prejel pismo nj. ces. veličanstva, v kterimu cesar zadovoljnost s sprejembo na Gorno-avstrijskim z hvalo naznani.

Poglavar Dr. Fišer je po časopisih razglasil, de za nobeniga dolgov ne plačuje.

Več ko 200 čolnov je v Donavo vmerznilo,

Zavolj snega se v zadnih dnech po železnicah okoli Dunaja ni moglo voziti.

Česka in Moravska dežela.

U narodni noviny se piše iz Bohdalic na Morave slédeće: U někoj susedščini je urad (Behörde) spisal zapisnik (Protokol) u někoj stvari i ga predložil, da bi ga některi od susedov podpisali. Susedi uzemaju zapisnik u ruke i vide, da je spisán po němečko. „Ne podpisemo!“ — Za što ne? „Zato ker tomu ne razumimo!“ — Tukaj stojí vse, o čem smo se ravno sadá pogovarjali. „Mi že verjame-mo, pa popred kakor podpisemo, moramo to še prečítati (prebrati). I no za što bi moralo biti to ravno po němečko spisáno? Ta mi plačujemo dacije, kakor Němci, bi rekel da še več, mi vojujemo za světloga cesarja tako hrabro kakor Němci, bi rekel še hrabrejši i nas mnogo več nego (kakor) Němcov, ni davno smo čítali (brali), alite susedi! da je Slavenov 18 milionov u našem cesarstvu i Němcov le blizo 6 milionov, i mi bi pa ne imeli toliko pravice kakor Němci? K čemu bi bil potle pa ustav (konstitucia), ako bi ostalo vse pri starem?“ — Vi tega ne razumíte, dragi prijatli! Ali ne govorím s Vami vse po moravsko, kakor bi govoril s Němci po němečko? U spisih mora pa biti jeden jezik, i uradi uraduju med seboj po němečko. „Saj pa mi nismo ni jeden urad, i slišali smo, da moraju uradi s ljudmi govoriti, i pisati u tistom jeziku, u kojem ljudi žele. Što pak poméni tisti paragraf u ustavu, kjer sam světli cesar objubi, da imá vsaki narod jednaku pravicu u učilšču, u uradu i pred sudom? Kadar mi tadaj terjamo, da imá biti zapisnik spisán po slavensko slavni urad se tomu pa upira, tu vsaki vidi, kdo je zvěst světlomu cesarju i kdo ga ne posluša.“ — Zapisniki se je iz novoga spisal po slavensko i susedi su ga lépo prečítali i podpisali. — „Dass das Volk auch derlei Sachen erfährt! Vordem war Alles máhrisch, nun will Alles nur slawisch sein!“ Tako je rekel jeden uradnik sedaje u kočiju proti drugomu. — Je pa to tudi važna stvar! Panslavisti med kmeti!

Slovinci! prizadevajmo se na vseh dvajset perstov, to je s rokami i s nogami, da se slovenska mladina dobro nauči po slovensko čitati i pisati — i gotovo pride naš mili materski jezik u pisarnice i urade.

Ogerska in Erdelska dežela.

Vojskina sodba v Aradu je sopet 15 madžarskih nadčastnikov v smert obsodila. Haynau pa je jim to kazen prizanesil, in je v ječo od 18 — 10 let preobrnil. Wiener Zeitung prinese verjetno novico, de je Košuth v Londonski banki 2 miliona goldinarjev naložil.

Ptuje dežele.

Laška. Neapolitanski kralj je postavio zavolj prodaje knjig in drugih natisov dal, ktira je tak ojstra, de se od poprejšne cenzure nič ne razloči.

Ruska. Grof Uvarof, minister uka je zavolj svojiga razdertiga zdravja to službo popustil. Pred nekimi leti šelej za grofa postavljen, je bil klasično vzobražen mož, prijatelj slavniga Nemca Goethe in izversten pisatelj. Vunder javno izobraženje pod njegovim vodstvom ni kaj napredovalo na Ruskim, kir je bil prevec z drugimi opravili obložen. Ruske velike šole (vseučeliša) so bolj podobne vojaškim šolam; mestne in selske šole niso vredne draziga denarja, ki za-nje gre, in se vprášati mora, če so njih učeniki ali učenci uka bolj potrebni. Učeniki so večidel slabi učenci velikih šol ali učiteljske šolske hiše v Petrovim gradu; samo kronske vari imajo šole, več kot dva tretina dežele je torej prosto poduka v branju in pisarju. (Presse.)

Nepolitiški del.

Bližnjava Lube.

(Karinthia leto 1813.)

Če se mladi den zbudi,
De svetloba, kir bleši,
Zemlo krog kušuje:
Tak podobí Lubice
Moje zlahtne zvolene
Serce mi zdihuje.

Če svetlarka iskrajóč
Z cvetne zarje vstajajoč
Luč po zemli zlije:
Je rudečeje njenih lic,
Kiro Lubčik njej na klic
Kol obličja vije.

Ak oblakov zlati rob
Prerodi z otročjih dob
Sladko mi senjanje:
Tak je Lublene obraz,
V katerim najdem srečni jaz
Serčno radovanje.

Ako poja svetli zrak
Čes doline, loge, mrak,
Ak je roza v cvetju:
Tak je njeno oko le
Svetlo kakor sončice
K je za me v goretju.

Če z valovi rož igra
Rahli piš, in posepta
Hladič pahajoči:
Tak nje mehki koderči
Krog oces nasipani
So mi vablajoči.

Ako slavič žvergoli,
De se v serce mi glasi
Sladkasta miloba:
Tak nje silno sladki glas
Pluska kri mi v moj obraz,
De sem ves mehkoča.

Če cvetica diha joč,
Ki da duh pamladni vroč,
V zrak dišave liva:
Tak je rosa sape nje,
Kira, oživeč, mene
Z rahlostjo oviva.

Ok ogneni sonca scit
Dol v oblake mračne skrit
Toni se v žerjave:
Je svetloba Ugodne,
Ki prijazno vabi me
V lublene bližnjave.

V logih diši rožica
Padaj rosa srebrena,
Moči setve mlade:
Na koravnih kaplah se
Sveti lice Lublene
Kak obličje Lade (Venus).

Mesec seje nasmehoč,
In al tíha mračna noč
Mrežo krog razpenja:
Tak iz mraka se muzi,
Kar na radost me spomni
Celiga življenja.

Če moj duh v pobožnosti
V visokost povzdignjeni
Po svezdiš plava:
Tak le vidim samo njo
V budnim senju lublensko,
Ko me opletava.

Alj me dremanje obda
Vzdigva steblo makovca
Z tihotnim hladenjam:
Je nje blaga glavica,
Kira kakor rožica
Sreča me z muzenjam.

Noč in den, iz bližnjave
Ino z deleč sveti se
V mičnim blisketanju:
Nje zablislejoč pogled
Je lubezni pred no pred
Vablej k radovanju.

Rojnki.

Ilirskoslavenski jezik.

Ktor u slavenskom narodu množto narečjah zmensuje, te učini toliko, kolikor naj slavnější auktor i spisovatelj.

Kolár.

Vsi Jugoslaveni, to je Slovenci, Horvati in Serblji, govorimo samo jedno jedino narečje

(Dialekt), ktero pa imá troje podnarečjah, namreč: slovensko horvatsko in serbsko.

Ako Slovenec ali Horvat ali Serb tako lépo in izverstno piše, da ga vsi Jugoslaveni, to je Iliri, razumijo, se od njega reče: da piše lépo po književno (in der Schriftsprache) — po gospodsko — po jugoslavensko — po ilirsko.

Verli in razsvétleni vlastenci slovinci so se u novinah in časopisih oglasili, da se Slovenci imamo književnemu ilirskemu jeziku u pisanju približevati. To je misel zlata; misel vredna iskrenega Slovenca! Vsaki pogovor, vsaki sostavek, kteri nas Slovence na uzajemnost in književno slogu opoménja, se nam zdi tako mil in ljub, kakor sladko in veselo petje slovenskih Vil in belih žen (Grazien, Nimfen).

Slovensčina se je od nekaj lét tako izobrazila, da bi človek ne verjel, ako bi sam ne vidil; ona se bode izobrazovala še za napred.

Slovensčina se bode gotovo složila s književnim ilirskim narečjem — to se bode zgodilo ložeje in nagleje, kakor se mnogoteri nadá.

Tadaj bode vesela doba za naše slovstvo; tadaj bodo vsi jugoslavenski, ilirski spisovatelji stopili u jedno jigro (družbo) slovstveno; vse knjige njihove bodo učnejše in izverstnejše. Pisatelji bodo u učnosti in umetnosti med seboj se podpirali. Kar jeden izverstnega izmisli in napise, to vsi drugi lahko upotrebujejo; jeden stopi tako rekoč drugemu na ramena, učnost in slovstvo raste, kakor piramida; njihova slovstvena moč raste „in progressionem arithmetica.“

Tadaj bode jugoslavenski, ilirski spisovatelj s veseljem pero u roko vzel; lahko se bodo knjige izdajale, ker se ne bodo razprodajale samo u Slovenii, temoč tudi u Dalmaciji, u Horvatskeji, Slavonii, u Vojvodovini, u Serbii, Černojgori, Hercegovini, Bosni in daleč, daleč u Turcii globokej. Spisovatelju našemu se bode serce od veselja širilo, visoke in imenitne misli ga bodo obletale, kadar bode pišoč se spoménil, da ne govori samo jedne strani naroda, samo jedneje deželi, temoč da ga razumi in posluša ves jugoslavenski narod, Slovenci, Horvati in Serblji.

Ali je mogoče, da bi vsi Jugoslaveni, vsi Iliri, se složili u jednim književnim jeziku?

Zakaj bi pa to imelo nemogoče biti? Němci govore u 505 narečjah, ktera je Dr. Firmenich sbral in u svojej knjigi: „Germaniens Völkerstimmen“ izdal — mi Jugoslaveni imamo samo troje, podnarečje slovensko, horvatsko in serbsko. Ako Němci govoreci 505 narečjah — imajo samo jeden jedini književni jezik, sakaj bi ga mi s tremi podnarečji imeti ne mogli? Slovaki ravno sadaj počinjajo se českomu jeziku približevati; Horvati so se u književnom jeziku s Serblji že složili, zakaj bi ravno mi ne mogli po malo se ilirskemu jeziku približevati? Kako koristno, kako lépo bode, kadar bodo na jedne strani Čehi, Moravani, Slezani in Slovaki, njih blizo 8 milionov, u jednim jednim českoslavenskim jeziku pisali; na drugi strani pa mi Jugoslaveni, tudi nas blizo 8 milionov jeden obci ilirski jezik upotrebovali!

Mi se književnemu ilirskemu jeziku toliko ložeje približamo, ker je govor slovenski horvatskemu in serbskemu tako podoben, da ljudi neučeni, neznajoči slovnic, se dobro razumijo, ako u teh podnarečjah jeden drugemu govore. Ako neučeni, priprosti ljudi znajo svoj domači govor malo zaviti, da se Slovenec, Horvat in Serb med seboj razumijo: bi morala le velika čuda biti, da bi samo učeni spisovatelji ne znali se med seboj u jeziku malo približati.

Našim vlastencem in spisovateljem se ta stvar nikakor ne ubrani. Mi smo že težje reči dohnali in srečno sveršili. Mi smo upeljali naš obeni pravopis — to je bila težka, pretežka stvar! Spisovatelj je bilo pri nas tadaj manje, ljubezen do slovensčine mnogo slabejša, mnogoteri se je svojega jezika in naroda le sramoval, protivnikov pa u vsakim kotu dosti; mi smo morali začeti se le sami abecede se učiti — pa vse to nas ni zadržalo. Okolo naših kmetijskih novic se je vse sverstilo, kar je slovensčino in narod ljubilo, in tako smo prijazno, pametno, pa krépkó in stalno napredovali, in gledaj! sadaj u tem pravopisu se izdaja obci državni zakonik, različna službena in neslužbena oznanila, ukazi in zapovédi, novine in knjige, da kratko rečem: sadaj je naš pravopis pri nas obce znan in vpeljan, ako samo gospoda Metelkota u Ljublani izuzamemo. Sadaj je lahko, mi že

znamo obrniti, da po sreči pojdi s božjo pomočjo.

Kako pa moramo pisati, da bode po ilirsko, po jugoslavensko?

Vse popolnoma po slovensko ravno tako, kakor do sadaj u kmetijskih novicah in u Slovenii, samo sledeča se morajo malo po ilirsko obrniti:

1. Glede pismén upotrebuje e s roglíčem namésto visokega é; izgovarjata se oba jednako, postavim: reč, sméh, dèlo, besèda. Tudi upotrebuje c na svojem mèstu in piši u namésto ó, postavim: zub, dub, sudítiti, muž, namésto: zób, dób, sóditi, móž. Glej knjigo: Pravila kako izobrazevati ilirsko narečje §§. 26. in 41.

2. Glede slov piši i namésto ino, da namésto de, nego namésto temoč, u namésto r, što namésto kaj. Upotrebuje zraven slov: kteri, a, o tudi u času koji a, e; zraven toti, a, o tudi ovi, a, o; vsa druga slova ostanejo kakor dosadaj.

3. Glede slovničkih izrazov (Grammatikal-Formen) déljaj pri substantivih možkih in srednjih, ktera se donkončajo na mehke soglasnik j (j, nj, rj) c, č, š, ž, 7mi sklon sing. in 3. plur. na em; pri možkih tudi 2. plur. na ev, postavim: kraljem, poljem, kraljev — pri vsih drugih, to je, ktera se dokončajo na tvrde soglasnike déljaj: om, ov; jelenom, selom, jelenov.

4. Pri substantivih ženskih, ktera se na a dokončajo, déljaj 4ti sklon sing. na u, 7mi na oj, postavim: ribu sem vidil; s riboj sem plaval. Pri substantivih na soglasnik déljaj 7mi sklon sing. na ju, postavim: s kostju; namésto s kostjo.

5. Pri adjectivih s mehkim soglasnikom déljaj 2gi, 3. in 6ti sklon u jednobroju možkega in srednjega spola na ega, emu, em; postavim: božjega, božjemu, pri božjem; pri adjectivih s tverdim soglasnikom: oga, omu, om — zdravoga, zdravoma, zdravom; . . . u 4tem sklonu jedbrojem ženskoga spola u; u 6. in 7. oj; veliku ribu sem vidil; pri velikoj ribi, s velikoj riboj sem plaval.

6. Adjectiva u 2. in 3. stopnji stojeca ravno tako sklanjaj, kakor stojeca u 1.

7. Pri glagoljih naredjaj 3. osobo višebrojno (pluralis) takole: déljaju, tresu, učé namésto: déljajo, tresajo, učijo; ravno tako part. praes. déljajuč, tresuč, učéč namésto déljajoč, tresajoč, učijoč.

8. Glagolj biti sprežaj takole: budem, budeš, bude . . . budemo, budete, budu namésto: bodem, budeš, bude . . .

To bi bilo vse! Več ne smemo sprementiti, da se nam štréna ne zmeša. Ako slovensčino samo u teh osmih slučajih gledamo približati književnemu ilirskemu jeziku, . . . smo ipso facto Slovenci s ostalimi Jugoslaveni gleda jezika sjedinjeni; vse druge različnosti se bodo same od sebe poravnale. —

Dragi slovenski spisovatelji, sezimo si prijateljsko u roke, primemo se tega imenitnega déla; napišimo u času nekak kratak sostavek u Slovenijo tako po ilirsko — in prisejalo bode sonce pred naše vrata, imeli bodemo vsi Jugoslaveni samo jeden književni jezik. Naš slavní Kolár piše: „Ktor u slavenskom narodu množto narečjah zmensuje, te učini toliko, kolikor naj slavnější auktor i spisovatelj.“

Matia Majar.

Z m e s.

* Košuthova mati je že dalj časa v Budí, kir policija nanjo oprezva. Ona je pismo na profesorja Balasa pisala, in ta mož je bil za tega voljo tud dalj časa zapert. Balasa je scer ko je to pismo prijel, rekel: „De ga bojo javelne zavoljo tega pisanja zasačili, pa on vunder ne more starki to, kar tirja, odreči?“

* Že večkrat smo opomnuli, kak škodljiva je nemškutarija v šolah na kmetih. Vse nič ne pomaga. Spet smo dobili v pokušnjo dopis nekiga Tominca, ktir si več let v šoli na kmetih z nemščino glavo belil. Prijatli! ne vstrašite se. To pisanje se tako glasi: i hproem Nermi psoblij teiste buffi ad farnad sma pašabil, unde ih nuzama tunabait bebvma pišal farnade!!

* Vikši učnosti pri naši armadi bolj spoštovati, je občina pravična želja. Časopisi so se jeli te reči zdaj poprijemati, posebno „Soldatenfreund“ ki poda sostavk od vojaških zovnrjev. Tudi „Presse“ pravi, de ko bi marsikaj, kar je v temu še slabiga, popravljeno bilo, bi se dokaj zlahtne kervi v laški in madžarski vojski resilo bilo.